

ЗАДАЧИ И УПРАЖНЕНИЯ ПО НЕМСКИ ЕЗИК КАТО ЧУЖД В НАРЪЧНИКА НА ХОЙСЕРМАН И ПИФО

Елена Савова, София

1. В средата на 90-те години в методиката на обучението по немски език като чужд става все по-актуална дискусиата за подчертаното развиване на самостоятелното и „ориентирано към процесите“, т. е. когнитивното, изучаване на чуждия език, в което наред с упражняването важно място заема и решаването на задачи като процес на творческо и съзнателно прилагане и развиване на чуждоезиковата, стратегическата и чуждокултурната компетентност¹. През 1996 г. Iudicium-Verlag издава „Наръчник на задачите в обучението по немски език като чужд. Преглед на една типология на задачите и упражненията“ от Улрих Хойсерман и Ханс-Еберхард Пифо².

Книгата, адресирана директно към преподавателя по чужд език, е резултат от богатия теоретически и практически опит на двамата добре познати и в България автори. С надеждата, че тя би била интересна и за българския читател и преподавател, в настоящата статия ще бъде направен опит за нейното представяне чрез някои задачи и упражнения, съдържащи се в нея.

Целта на типологията е прегледност, яснота и използваемост на събраните примери. Чрез нея преподавателят може да се ориентира за какви цели и в какви случаи какви упражнения и задачи да използва, както и да бъде информиран в кои учебници и помагала да открие други подобни. Целта на наръчника е упражненията и задачите в него да могат да се прилагат наготово, да се изпробват и доразвиват, да подсказват идеи за създаване на нови упражнения, за развиване на всички умения във всички степени на изучаване на немски език от Grundstufe 1. до Mittelstufe.

В този смисъл книгата няма характер на предписание или рецепта, а на предложение, на сборник с идеи, много от които авторите директно предоставят за критично преосмисляне от самите колеги преподаватели.

Две трети от книгата представляват примери за „готови и полуготови“ задачи и упражнения, събрани и класифицирани при прегледа на 52 учебника и учебни пособия, част от които са познати на българските преподаватели по немски език в стария или в новия си вариант (Deutsch aktiv neu, Themen neu, Sprachkurs Deutsch neu, Wege, Stufen), а други са сравнително нови (Die Suche). Представени са и досега непубликувани задачи и упражнения, разработени и експериментирани от двамата автори в семинари и в практически занятия по езика.

Задачите и упражненията не се разглеждат поотделно, тъй като се намират във взаимна връзка.

¹ Спв. Dieter Wolff. Der Konstruktivismus: Ein neues Paradigma in der Fremdsprachendidaktik? В: Die Neueren Sprachen, 93:5 (1994), с. 407–429 и Fremdsprache Deutsch, No. 10: Aufgaben und Übungsgeschehen, 1994.

² Ulrich Häussermann, Hans-Eberhard Piepho. Aufgaben-Handbuch Deutsch als Fremdsprache: Abriss einer Aufgaben- und Übungstypologie. München: Iudicium, 1996.

Те са разпределени в 13 глави – според дейностите, респ. уменията и подуменията, към които са насочени (слушане, говорене, четене, писане, осъзнаване и използване на граматичните структури, на словното богатство и на стилистичните нюанси на речта, межкултурно общуване, осъзнаване и (само-) контролиране на учебния процес – напр. прилагане на т. нар. учебни стратегии; експериментално разбиране и писане, т.е. рецепция на художествени текстове и създаване на нови).

Всяка глава съдържа теоретични разсъждения за значението на разглежданото в нея умение като цел и като предмет на усвояване и развитие в обучението, както и за връзката му с останалите (езикови) дейности, знания и умения. Задачите и упражненията в съответната глава провокират различни словесни действия и продукцията на различни текстови разновидности. Варират и езиковите единици – от звукови и буквени комбинации до текстове. Последователността на примерите не е свързана с някаква дидактическа прогресия.

Към представените типове задачи и упражнения най-често са посочени степента, видът и нивото на обучение, за които са подходящи, мястото, което могат да заемат при планирането на конкретния учебен час, и социалните форми за тяхното реализиране (фронтална работа, работа по двойки или на малки групи). Целта е учещите да придобиват самостоятелност и активност – те могат да участват в доразвиването и съставянето на някои задачи и упражнения, а при изпълнението на много от тях да работят по метода „учене чрез обучение“. Подчертава се ролята на формулировката на задачите и упражненията за мотивацията и за предизвикването на определени ментални процеси и операции, които често са по-важни от резултатите – например осъзнаване на езиковите закономерности и явления, съзнателен избор на езиковите средства, разбиране на задачите, самостоятелно вземане на решения, прилагане на учебни и комуникативни стратегии, самоконтрол.

Типовете задачи и упражнения са номерирани, което улеснява допълнително поотделното им и многократно използване.

Към темите във всяка глава авторите препоръчват допълнителна литература. Библиографията в края на книгата е посочена в два варианта – по теми и по азбучен ред.

В рамките на някои от главите също не липсват препоръки за допълнителни помощни средства – например за учебни и теоретични граматика, за пособия за писане на делови писма.

Глава 7. (в средата на книгата) представлява своеобразен речник на понятия, считани от авторите за особено важни за чуждоезиковото обучение. Някои от тези понятия – например „автономно учене“, „учене чрез обучение“, „херменевтика“, „осъзнаване на езика“ (Sprachverstand), „задачи и упражнения“, „извършване на комуникативни действия“ до голяма степен определят концепцията на наръчника.

Основно за тази концепция е разбирането за същността на понятията „задача“ и „упражнение“ и за тяхното разграничаване. Упражняването е съзнателно усвояване на дадено умение до набелязана степен на овладяване. Упражненията „обвързват“ учещия, задължавайки го да употреби определени езикови средства и словесни действия и да се концентрира върху правилното им използване.

Задачите провокират, на първо място, ментални операции и едва на второ – езикови действия. Учещите се съсредоточават върху поставения проб-

лем, за чието разрешаване съзнателно и сравнително свободно избират вече усвоени словесни действия, езикови средства и стратегии съобразно със своя жизнен опит, начин на мислене и междинния си език. Възможно е за решаването на дадена задача отделните учещи да използват различни пътища. Допустима е толерантност към езиковите им грешки.

Границата между упражнения и задачи не е строго фиксирана. Те са свързани и се допълват взаимно. Упражненията подготвят решаването на задачи, а при решаването на задачи проличава какви упражнения са необходими още на учещия за овладяване на дадено умение.

Интересното и новото, отличаващо разглежданата типология на задачите и упражненията от други подобни³, присъства във всяка глава – например аналитични задачи за когнитивно усвояване на произношението, на граматичните и лексикалните структури; задачи и упражнения за диференциране на писмен и говорим език, на регионални варианти, на особеностите на някои функционални стилове (напр. в рекламата, в научно-техническата литература); идеи за комплексни задачи, в това число и за проекти; задачи за развиване на учебни стратегии, за работа с учебник, за осъзнаване и разбиране на учебните задачи и упражнения, задачи за работа с литературни текстове.

В следващите редове ще се опитаме да представим по-подробно задачите и упражненията, свързани с произношението и писането.

2. ЗАДАЧИ И УПРАЖНЕНИЯ ЗА ПРОИЗНОШЕНИЕ

Хойсерман и Пифо предлагат упражнения за произношение, които могат да бъдат неизменна част от часовете по чужд език както в началните, така и в напредналите стадии на обучението и се провеждат интегрирани в учебна секвенция, като се свързват с други дейности и умения – правопис, слушане с разбиране, четене.

Традиционните повторителни упражнения на двойки звукове, безсмислени думи и др. са заместени с такива, които създават мотивация, вградени са в смислен контекст и ангажират емоционално учещите.

Повечето от упражненията са примери от учебните пособия на Хиршфелд и Дилинг⁴ и от учебниците Sprachkurs Deutsch neu и Stufen. Между тях има рецептивни, аналитични, имитативни, упражнения за четене и произнасяне на глас, творчески задачи. Те развиват слушане, артикулация, поставяне на акцент в дума и изречение, поставяне на паузи, интонация. Езиковият материал се състои от различни по обем единици – звукове и звукови комбинации, думи, словосъчетания, изречения, текст.

Някои от упражненията за слушане и произношение могат да се направят и без помощта на учебно-технически средства и готови записи.

2.1. Упражненията за слухово диференциране на отделни звукове, звукови комбинации и звукови контрасти подготвят правилното произношение. Те са интересно формулирани и провокират различни видове дейности: идентифициране и маркиране на звукови контрасти, осъществяване на връзка между звуков образ и картинно изображение:

³ Ханп. Übungstypologie zum kommunikativen Deutschunterricht. Von Gerd Neuner, Michael Krüger, Ulrich Grewer. Berlin u.a., 1985.

⁴ Ханп. Helga Dieling. Phonetik im Fremdsprachenunterricht Deutsch. Berlin..., 1992.: Langenscheidt и: Helga Dieling; Ursula Hirschfeld. Phonetik lehren und lernen. 1995. Berlin...: Langenscheidt. (Fernstudienprojekt des DIFF, der GhK und des Gl. Erprobungsfassung.)

a

Hören Sie ng?

	ja	nein
Morgen	☐	☐
Schlange	☐	☐
Mango	☐	☐
Wagen	☐	☐
Sängerin	☐	☐
Hügel	☐	☐
Schinken	☐	☐
Geige	☐	☐

b⁸

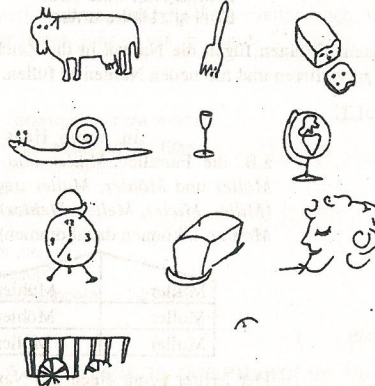
Unterstreichen Sie das Wort, das Sie hören:

0 Staat Stadt

1 beten Betten 2 Ofen offen 3 Maße Masse ...

c⁹

Kreist das Bild ein, wenn ihr /k/ hört, streicht das Bild durch, wenn ihr kein /k/ hört.

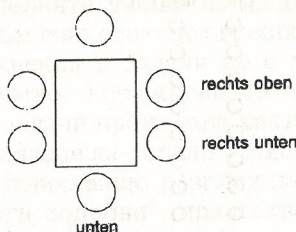
Интересен е типът упражнение, изискващо невербални реакции например със сигнални карти, символизиращи оценката на учещите при възприемане на мелодията на изречението, на позицията на акцента върху определена сричка в думата или на фонемни опозиции (напр. кратка – дълга гласна). Упражнението може да се изменя според предмета на упражняване, а езиковият материал може да бъде записан на касета или подаван директно от учителя. Видът на реакциите допринася за оживяване на атмосферата в учебния час, което прави упражнението подходящо и за ученици в средните класове. Авторите препоръчват този вид упражнения за степен на обучение Grundstufe 3 и дават примерно предложение за интегрирането му в цялостен комплекс от упражнения.

Задачата за слухово идентифициране и диференциране на звукове, звукови комбинации или контрасти, създадена по идея на Хиршфелд⁵, показва един от начините за преодоляване на традиционното, чисто имитативно уп-

⁵ У. Хиршфелд: Ursula Hirschfeld. Wer nicht hören will... В: Fremdsprache Deutsch, кн. 7: Hörverstehen, 1992, с. 19, и Х. Дилинг, У. Хиршфелд: Helga Dieling; Ursula Hirschfeld. Phonetik lehren und lernen. Berlin, 1995. Erprobungsfassung, с. 47

ражняване с помощта на двойки от безсмислени думи. За сравнение идеята на Хойсерман/Пифо – № 19. с. 55:

Die Teilnehmer/innen bekommen ein Blatt mit dieser Zeichnung:

Die folgende Geschichte erzählt der Lehrer / die Lehrerin:

Sechs Kinder springen und rennen durch den Garten wie die Flöre und sind nicht einzufangen. Wie bringe ich sie an den Gartentisch? Ich stelle eine riesige Torte auf den Tisch und rufe:

Amalia sitzt rechts oben
 Angela sitzt rechts unten
 Emily sitzt unten
 Amely sitzt oben
 Emma sitzt links oben
 Emil sitzt links unten

Die Teilnehmer/innen fügen die Namen in die Zeichnung ein. Die Übung ist beliebig zu variieren und mit neuen Namen zu füllen.

и на Хиршфелд:

In einem Haus wohnen
 z.B. die Familien Müller und Mühler,
 Möller und Möhler, Muller und Moller
 (Miller, Mieler, Meller, Mehler, Muhler,
 Mohler ... können dazukommen).

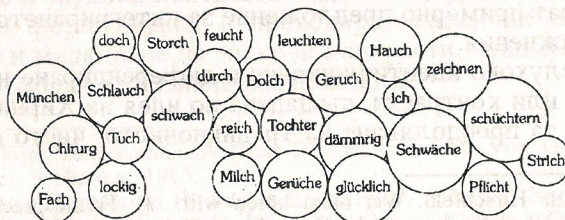
Müller	Mühler
Möller	Möhler
Muller	Moller

Der Lehrer nennt einen der Namen, die Antwort muß lauten: Familie ... wohnt oben (unten, in der Mitte) links (rechts).

Задачата може да варира според типичните за дадена група проблеми и да послужи като основа за произносително упражнение, в което учещите описват схемата (кой къде седи). Подходящо е за начинаещи във всички възрасти.

Аналитичните задачи целят откриване и осъзнаване на закономерности като фонемни позиции, смислоразличителна функция на фонемите, честотност на дадени звукови комбинации и др.: № 21, а също и 22, 23, с. 56–57.

Markieren Sie die Wörter, die wir mit dem vorderen ch sprechen:

2.2. Упражненията за произношение на звукове и звукови комплекси се провеждат в малки групи. Необходимо условие е индивидуалната демонстрация пред всеки и индивидуалното повтаряне от всеки учещ, както и използването на уменията за артикулиране на познати/усвоени звукове като основа за упражняването на нови.

Предложени са упражнения за индивидуална работа върху определени произносителни проблеми.

В наръчника са включени и така наречените „свободни“ произносителни упражнения, които изискват различни дейности: слушане и повтаряне, римуване, образуване и изговаряне на сложни думи.

Предложени са дори „фонетични игри“ – например познатите скороговорки (№ 29, с. 65: *Frag den Ober, ob er Obst gern ißt/oder aber, ob er oft in der Oper sitzt...*) или произнасяне на дълги думи (№ 28с, с. 64: *Augenaufundniederschlagerinnen,... Gelegenheitszusammentreffung...*). Задачата за коригиране на грешки в изписването на думи може да послужи като идея и да се модифицира според типичните за класа или за отделните учещи слухо-/произносителни/правописни проблеми:

№ 28 а, с. 64

Mit der Lust am Tüfteln, Experimentieren und Spielen arbeiten auch die folgenden Spielübungen. Bei der ersten geht es um die Laute f, w, q, b:

a²⁵

Bitte finden Sie die Fehler, berichtigen Sie die Wörter:

Das hier sind die Elbwellen. Hier entspringt die Elbe.

Oh, ich habe so schlimme Weinschmerzen.

Die Ferde sind Bild geworden.

Das sind herrliche Buchenfelder.

...

Bitte farten Sie noch ein Veilchen.

Das ist so ein richtiger Kehrquopf!

Taurig, das zu bisßen und nicht ändern zu können!

Mittelstufe

2.3. Показаните упражнения и задачи за реализиране на паузи, на основни интонационни модели, на словно и фразово ударение и на прозодия в свързан (монологичен) текст, подпомагат осъзнаването, откриването и прилагането на основни принципи и правила. Авторите съзнателно не се спират на спорни моменти в теоретичните схващания или на недостатъчно изяснени аспекти в проблематиката (срв. с. 67), но дават някои методически препоръки:

а) При упражняване на паузите да се разчита на уменията и езиковото чувство на учещите на родния език. Упражненията са насочени към осмислено реализиране на научените правила, напр. № 30, с. 68: четене наум и сегментиране на смислово обособени словосъчетания; № 31, с. 68: неподготвено четене наум с мислено маркиране на паузи – четене и писмено маркиране на паузи, подготвено четене на глас с реализиране на маркираните паузи.

б) Упражненията за интонация да се сведат предимно до усвояване на двата основни интонационни модела – низходящ тон при разказно и при въпросително изречение с въпросителна дума и при изречения за молба, подкана и възклицание и възходящ тон при въпросителни изречения, изискващи положителен или отрицателен отговор.

Говорните упражнения за основните интонационни модели могат да бъдат реализирани с изречения, избрани от предхождащ текст за слушане с

разбиране (например приказка). Такъв тип упражнения дават възможност на учещите за сравняване, оценка и самооценка. При наличието на магнетофонни записи на подходящи текстове, реализирани дори от самия учител, упражнението може да се изпълни във всички степени на изучаване и при всички възрасти. Приведеният пример (№ 33, с. 69) е от Mittelstufe (Sprachkurs Deutsch 4, Prosodiekurs 3. Nr. 4, Text: Die Wassernixe Gisellis).

Чрез аналитични задачи може да се подпомогне осъзнаването и усвояването на правила, например за реализиране на словното ударение (№ 34, с. 70–71):

a⁴¹

kommen	→ bekommen	→ ankommen
kommen	bekommen	ankommen
kaufen	verkaufen	einkaufen
kaufen	verkaufen	einkaufen
stehen	verstehen	aufstehen
stehen	verstehen	aufstehen

b⁴²

Schüttelkasten

gehören	aussteigen	sagen	mitfahren
anziehen	versuchen	telegrafieren	anfangen
Besuchen	mitbekommen	bekommen	wollen
verlassen	servieren	kopieren	beginnen
ankommen	untersuchen	aufhören	empfangen

Ordnen Sie die Wörter und sprechen Sie sie:

1	2	3
Akzent links:	Akzent auf dem Grundwort:	Akzent auf ie:

c⁴³ Bitte markieren Sie die Wortakzente bei den folgenden Wörtern.

Vergleich im Plenum.

Beispiel:

Zimmer	Telefon	Zimmertelefon
Zimmer	Bestellung	Zimmerbestellung
Student	Zimmer	Studentenzimmer
Medizin	Student	Medizinstudent
Nationalität	Kennzeichen	Nationalitätskennzeichen
Bund	Republik	Bundesrepublik
Hotel	Zimmer	Hotelzimmerpreis

Wo ist meist der Wortakzent bei zusammengesetzten Nomen?

Аналитичните задачи способстват и за откриването на отделни закономерности в реализирането на ударението в изречение. За разлика от предходния пример в следващия случай осъзнаването става по време на и след реализирането (№ 35, с. 73):

Sprechen Sie die folgenden Sätze mit dem Satzakzent, so wie er angegeben ist:

Frauen sind dafür geeignet.

Frauen sind für Führungspositionen geeignet.

Rollenenerwartungen beeinflussen das Urteil.

Rollenenerwartungen können es beeinflussen.

Die neuen Manager brauchen Sensibilität.

Die neuen Manager brauchen Sensibilität im Umgang mit Menschen.

[...]

Bitte begründen Sie, warum Sie die Akzente so gesetzt haben.

Докато упражненията за словно ударение са подходящи за начинаещи, задачите за синтактично (фразово) ударение се препоръчват за един по-напреднал етап (Mittelstufe), при това предимно за потвърждаване и обобщаване на вече интуитивно усвоени знания.

Като упражнения за съзнателно, избирателно реализиране на синтактичното или експресивното ударение може да се използва четенето на глас на отделни изречения, което предхожда и подготвя четене на свързан текст.

Четенето на глас на свързан текст може да изпълнява различни цели, между другото и комплексното развиване на уменията за произношение и реализиране на прозодичния компонент на езика. Подходящо е за всички степени на изучаване на езика. Текстовите разновидности варират от коментарите към историите в картинки и учебните диалози до литературните текстове. В наръчника са дадени препоръки за планиране и подготвителни упражнения за четене на глас.

3. ЗАДАЧИ И УПРАЖНЕНИЯ ЗА ПИСАНЕ:

В т. нар. посткомуникативна епоха в обучението по немски език като чужд писането като дейност и умение на чуждия език преживява своето рехабилитиране, между другото и поради важната си роля в модерната медийна комуникация. В наръчника на Хойсерман и Пифо то заема особено важно място – като средство и като цел на обучението. В първия случай то играе важна роля например при автономното учене, а може да се използва и при провеждане на традиционните граматични упражнения или като понадеждно от устното упражняване средство за съзнателно и самоконтролирано постигане на граматична коректност на чуждия език. Целта на обучението по писане е развиване на умения за изразяване в писмена форма и за продукция на определени текстови разновидности на езика и в културата цел. Акцентът в това развиване се поставя не толкова върху резултатите, колкото върху процесите на писането, които се осъществяват във фази на подготовка, реализиране и редактиране на текстове и в социални форми като индивидуална работа, работа по двойки и по групи.

В наръчника е разгледано както писането на базата на изходен текст, така и „свободното“, независимо от изходен текст писане.

Поради многобройните връзки на писането с другите (чуждо-) езикови умения и дейности тази тема прониква през няколко глави от наръчника. В главата, посветена на слушането и разбирането, например се разглеждат също и записването под диктовка и воденето на записки по време на лекции. Традиционните диктовки са заместени с различни видове „диктовки с праз-

ни места“; реализирани в различни социални форми на работа: например учещите могат да диктуват и коригират по двойки или на малки групи. В някои упражнения за дискриминиране на звукове се упражнява и правопис.

В главата за говорене се засяга писмената подготовка на предназначен за устно изнасяне реферат.

В главата за четене и разбиране на нехудожествени текстове авторите се спират, макар и не подробно, чрез примерни задачи, на създаването на резюме на текст – със или без подадени езикови опори. В същата глава се предлагат текстови разновидности за писмено реагиране на прочетен нехудожествен текст – писмо, покана, поръчка, протест и др.

Така нареченото експериментално писане като част от процеса на разбиране и общуване с художествени текстове на чуждия език се разглежда в специална глава заедно с „експерименталното разбиране“.

В теоретичната част, в раздела „домашни работи“, е направен преглед на по-важните словесни действия и текстови разновидности, типични за писмената реч и подлежащи на усвояване на чуждия език (срв. и Якобайт, 1993 с. 39, 47⁶).

На умението за писане, разбира се, е посветена и отделна глава. Тя съдържа упражнения и задачи за правопис, за граматична и стилистична коректност в писмената реч и предимно за създаване на някои текстови разновидности, изучавани в училище, включени в писмените изпити по чужд език и използвани в личната, деловата и академичната комуникация.

3.1. Сред упражненията за правопис са познатите задачи за коригиране на правописни и пунктуационни грешки в текст, поставяне на липсващи запетаи, писане на диктовка без посочване на препинателните знаци, както и упражнения за попълване, заместване, разпознаване, коригиране, насочени към специфични проблеми на правописа – № 167 b, с. 327:

b¹⁹ Nonsensbuchstaben ersetzen:

Lieber Jacques,

wir waren am WoXXenende mit der KlaXXe in EisenaXX. Wir haben dort die Wartburg besuXXt. Das war sehr intereXXant. Aber es war auch sehr heiXX. Ich hatte eine FlasXXe MineralwaXXer mit, die habe ich gleich getrunken. Dann hatte ich groXXen Hunger. Ich

Следват упражнения и задачи за подготовка и развиване на така нареченото свободно писане:

3.2. На равнище изречение са предложени задачи за довършване на изречения. Тяхната цел е развиване на умения за граматично и лексикално оформяне на писмената продукция. Чрез задачите за редактиране или съкращаване на изречения се анализира и осъзнава (стилистичната) функция на дадени езикови структури в писмената реч.

Най-многобройни са задачите на равнище текст. Сред тях са задачи, развиващи писането на основата на изходен текст:

3.3.1. Задачите за смяна на текстовата разновидност целят ре-продукция на дадено съдържание и осъзнаване на функциите на различните текстови разновидности. Показани са различни възможности за смяна на текстовата разновидност. В цитирания долу пример телеграмата изпълнява и ролята на план с опорни точки за създаване на кохерентен текст – № 170, с. 331:

⁶ X. Якобайт: Hildegard Jacobeit. Zur Entwicklung des Schreibens als Zieltätigkeit. B: Gisela Tütken, Gabriele Neuf-Münkel, Hrsg. 1993. Schreiben im DaF-Unterricht an Hochschulen und Studienkollegs. Materialien DaF, Regensburg

Dieses Telegram bringt der Postbote.

PROBLEME IN ISTANBUL – STOP – PASS UND FAHRKARTE WEG – STOP –
AUTO KAPUTT – STOP – KONSULAT ZU – STOP – ZOLLKONTROLLE? – STOP
– WENIG GELD STOP – SCHWARZFAHREN? SEHR GEFÄHRLICH – STOP –
AUTOSTOPP WIEN – STOP – WIEN ZUG FRANKFURT – STOP – FRANKFURT
TELEFONIEREN – STOP – ABHOLEN? – ENDE – PETER UND MONIKA

Verstehen Sie alles?

a) *Beschreiben Sie, was passiert:*

Peter und Monika sind ...

Sie ...

b) *Schreiben Sie das Telegramm als Brief:*

Lieber / Liebe ...

Wir sind ... Wir haben ...

Задачата е подходяща за ученици и възрастни, изучаващи езика на степен Grundstufe 1.

Особено подходящи за активна работа с текста и за развиване на продуктивните умения са задачите за ре-продукция на съдържание на текст чрез смяна на перспективата. Ето някои идеи: *Unfallbeteiligte und Zeugen berichten vom Unfall, Arbeitgeber und Angestellte berichten von Meinungsverschiedenheiten ...* (с. 332).

3.3.2. Някои от задачите са подходящи за развиване на умения за определени, типични за писмената продукция словесни действия – например свободно разказване, описване на процеси и действия (чрез създаване на апелативни текстове – съветници, упътвания и др.) или описание и характеристика на личности (по зададени данни, съставяне на фиктивни биографии, характеристика на „идеалния“ партньор и др.).

3.3.3. Развиването на уменията за писане на лично писмо започва чрез поставяне на подходящи задачи още от началната степен на изучаване на ЧЕ. Ето един пример, подходящ за деца около 8–9 год., изучаващи чуждия език в начален етап – №. 175 а, с. 335:

a³⁵

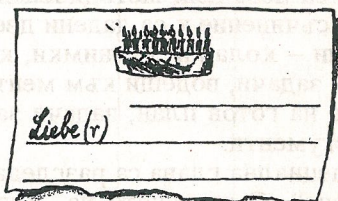
*Schreibe eine Einladungskarte
zu deinem Geburtstag.*

Du feierst Geburtstag.

Du feierst zu Hause.

Du feierst am Montag.

Du feierst von 16–19 Uhr.

Една от задачите, подходящи за ученици в гимназията и за възрастни с развито творческо въображение, изисква четене на пощенска картичка на Кафка до сестра му Отла и съставяне на отговора на Отла до Кафка.

За продукцията на писмо с елементи на разказване на учещите се задава определено съдържание и структура, а в началото – и вербални опори. Задачата може да се проведе и при симулиране на изпитни условия – в ограничено време, с чернова (?) и преписване.

В наръчника на Пифо и Хойсерман се отделя внимание и на деловите писма като текстов тип, необходим в реалния живот. Направен е преглед на видовете делови писма, които трябва да намерят място в обучението по чужд език. Препоръчани са специални пособия и учебници, посветени на този вид текстове. Авторите дават интересни идеи за ситуации/теми, провоки-

ращи писане на делови писма. Много ефективна е дадената като пример задача за анализ и писане на кандидатура за назначаване на работа чрез сравняване на две писма с „неподходящи“ кандидатури и създаване на трето, отговарящо на необходимите условия.

3.3.4. Задачите, развиващи уменията за свободно писане на съчинения от описателен, разказвателен, аргументативен тип, са, на първо място, импулси за мотивиране, за активиране и предварително структуриране на знанията, мислите и чувствата на учещите във връзка с дадена тема. Такива импулси могат да бъдат предмет, картина или дума, около които да бъде построена асоциограма; история в картини, карикатура, графити, мисъл на известна личност, дори и самата формулировка на темата (срв. задачите в наръчника, подготвящи свободно изразяване при говорене). Авторите дават многообразни идеи за формулиране на теми. На второ място, това са задачи, насочващи и управляващи самия процес на създаване на текста, респ. съответните словесни действия. Това са например „епизодичната редица“ – № 179 с, с. 344:

Meine Lebensphilosophie

Vergnügen ist, sich an einen herrlichen Frühstückstisch zu setzen

Vergnügen ist

Vergnügen ist

Einsamkeit ist

Humor ist

Kindheit ist

Abschied ist

Sympathie ist

Finden Sie mehr Beispiele.

или задачи, изхождащи от разнообразни картинни импулси – разказване на истории в картини, свободно съчинение по избрана от пишещия картина, с която той се идентифицира (182, темите). Един картинен импулс може да провокира изразяване на мнение, описание, съчиняване на (пред-)история, разсъждения по асоциирана тема на основата на дадена картина или колаж.

Накратко са посочени методическите стъпки при съставянето на аргументативното съчинение и са дадени две задачи – импулси за активиране на знания и мисли – колажи от снимки, коментари и мисли на известни личности, както и задачи, водещи към менталните операции при създаването на текста: даване на готов план, задачи за събиране, противопоставяне и подкреждане на аргументи.

3.3.5. В специална глава са разгледани задачи за „експериментално разбиране и писане“. Създаването на „художествени“ текстове се разглежда като част от процеса на разбиране и общуване с литературните текстове на чуждия език и култура (за определянето на тази (чуждоезикова) дейност занимаващите се с литературна дидактика адаптират термина от херменевтиката „Textapplikation“⁷).

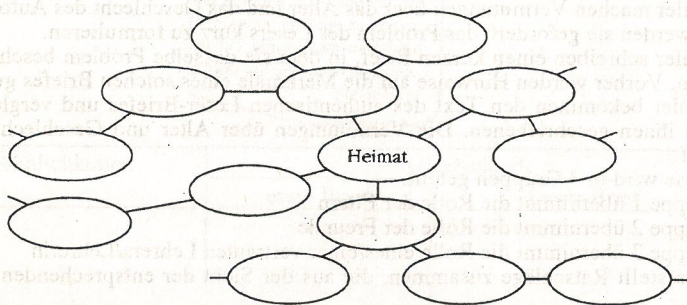
Експериментирайки с оригиналния литературен текст, като го модифицират, учещите могат да се приближат по свой начин до него. Събрани и

⁷ Относно термина с. 216 и 383 в Häussermann; Piepho: Aufgaben-Handbuch. Срв. и Alois Wierlacher в: Alois Wierlacher Hrsg. Das Fremde und das Eigene: Prolegomena zu einer interkulturellen Germanistik. 1985. München и Horst Turk в: Hendrik Birus Hrsg. Hermeneutische Positionen...1982, Göttingen. В материали за практиката на обучението по немски език като чужд срв. Karin Hermann. Literarische Texte in der Unterrichtspraxis. Н. Ш, Übungsformen. München: Goethe Institut, 1984.

предложени са най-разнообразни задачи – от допълване на липсващи пасажки, продължаване или създаване на предистория до характеристика или модифициране на отделни аспекти от текста – герои, текстова разновидност, сравняване с родноезиков текст, писане на алтернативен текст, пародия и др.

Предложени са задачи за „свободно“ експериментално писане, т. е. създаване на самостоятелни „художествени“ текстове – например проза, поезия, конкретна поезия, дори радиопиеса. Подходяща за учещите в училищна възраст, особено в гимназиите с интензивно изучаване на немски език, би била препоръката на авторите за сформирани на нещо като „писателски кръжок“, който да провежда занимания извън учебната програма. Като импулс или предварителна структура за създаване на „художествени произведения“ на чуждия език могат да се използват асоциограма, мисъл, анафорично подредени изречения (срв. и Мумерт⁸), умело формулирани теми (разнообразни идеи) или задача от следния тип (№ 206, с. 394):

Nehmen wir als ersten Ausgangspunkt das Wort „Heimat“. Schreiben Sie kurz in Stichworten auf, was Ihnen dazu einfällt.

Überlegen Sie nun noch einmal genau und füllen Sie die Tabelle aus:

ich sehe	ich höre	ich rieche	ich schmecke	ich taste	ich fühle

HEIMAT:

Was sehen, hören, riechen, was schmecken, was tasten und fühlen Sie bei diesem Wort?

Задачите и упражненията, класифицирани в типологията на Хойсерман и Пифо, се основават на опита на преподаване на родния език като чужд, но повечето от тях са приложими при всякакви условия на чуждоезиково обучение. Използването на наръчника несъмнено би обогатило работата и на българския преподавател. От друга страна, би било интересно и у нас да се появят подобни сборници типологии на задачи и упражнения, на интересни и полезни идеи за преподаване на чужди езици за българи, създадени в условията на обучение в родноезикова среда.

⁸ И. Мумерт: Ingrid Mummert. Nachwuchspoeten. Jugendliche schreiben literarische Texte im Fremdsprachenunterricht Deutsch. München: Klett, 1989.